

SEMINÁŘ PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE

Výchova, výchovný styl

Výchova

- Záměrné, cílevědomé, směřující k určitému výchovnému **cíli** (*= rozvinout ve vychovávaném určité vlastnosti, názory, postoje i hodnotové orientace*)
- Využívá výchovných prostředků a metod založených na **zkušenosti, tradici i vědeckých poznatcích**
- **Vztah výchova – působení prostředí** je nejednoznačný v obou směrech (*srv. sociální učení, Bandura*)

Současné názory

- Obousměrný proces
 - ▣ *obousměrný vztah vychovávající – vychovávaný;*
 - ▣ *problematika očekávání rodičů;*
 - ▣ př. téma retroaktivní výchova (= působení dětí na rodiče)
- Aktuální otázky
 - ▣ *relativizace autorit (kdo a proč je autoritou?),*
 - ▣ *problémové chování atp.*

Řešené otázky - např.

- Jaké jsou účinky dílčích prostředků a metod?
- Jaké jsou účinky odměn a trestů?
- Jak ovl. vztahy účinek odměn a trestů?
- Za jakých podmínek funguje persuaze?
- Jak funguje účinek sociálních modelů?
- Jaký účinek mají různé druhy činností?
- Lze formulovat obecnější modely výchovy?
- Jak pozitivně ovlivňovat osobnost?
- atd.

Hlavní témata

- Vztah mezi vychovávajícím a vychovávaným
 - ▣ *Pedagogický takt, učitelovo pojetí výuky*
- Kladení požadavků a kontrola jejich plnění
 - ▣ *Přiměřenost, pravidelnost*
- Odměny, tresty, povzbuzení (*trest omezuje*)
- Slovní působení
- Osobní příklad, sociální vzor
- Sociální skupiny (*sourozenci, vrstevníci...*)
- Výchova a činnost (*hra, výuka, práce, volnočasové aktivity*)
- Sebevýchova

Podmínky ovlivňující styl výchovy

- Vlastnosti a zkušenosti vychovatelů
- Vzájemné vztahy a interakce mezi vychovávajícím a vychovávaným
- Vlastnosti a zkušenosti vychovávaných
- Události a změny v nejbližším okolí dítěte
- Sociokulturní podmínky

Styl výchovy

- známý též i jako **způsob výchovy**
- je určující pro preferenci výchovných prostředků a projevuje se i v reakcích dítěte na ně
- zdůraznění významných částí v. procesu:
 - ▣ Emoční vztahy
 - ▣ Způsob komunikace
 - ▣ Velikost požadavků, způsob jejich kladení a kontroly

Autoři (velmi redukovaný výběr ;)

- **K. Lewin, E.S. Schaeter, H.J. Eysenck (...)**
- **J. Čáp**

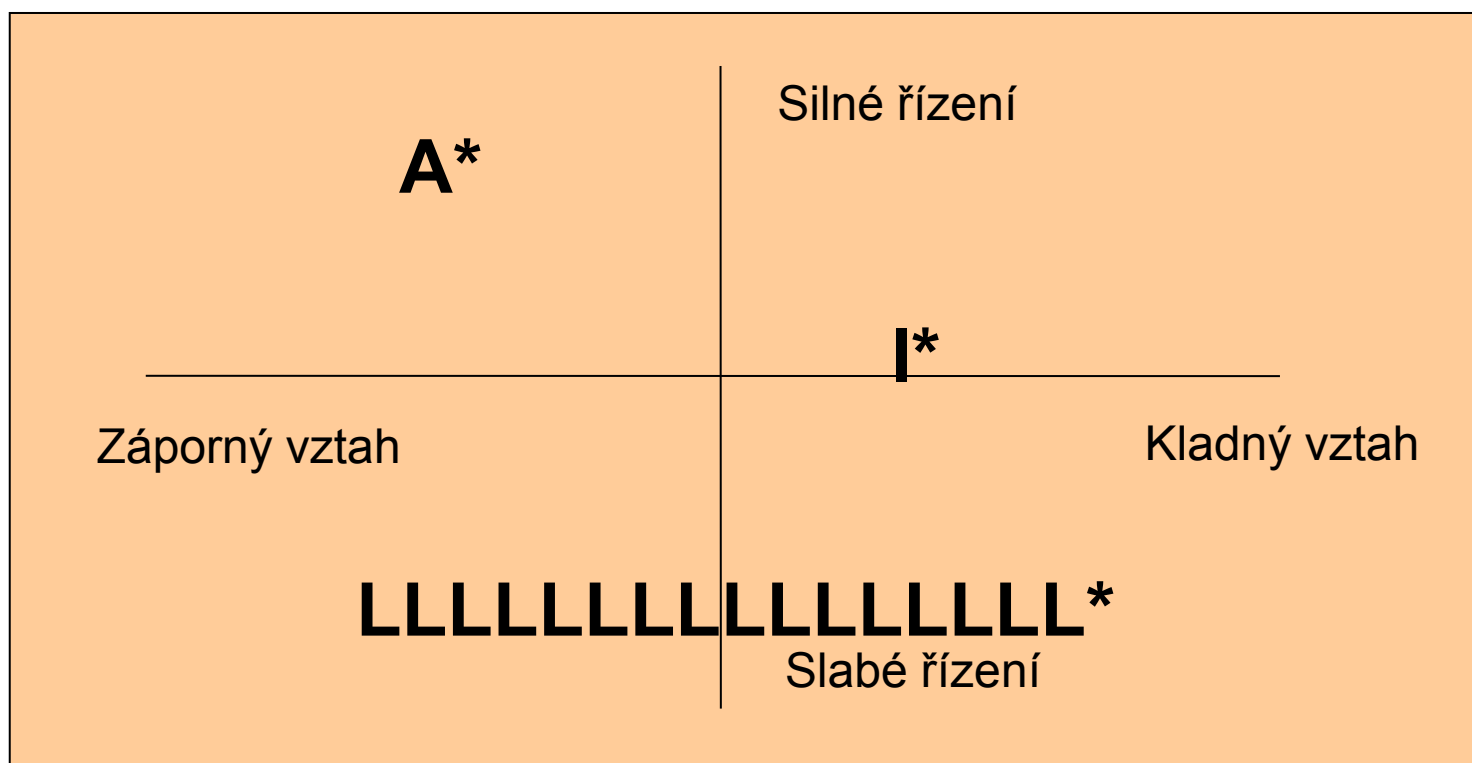
Tradiční dělení (Lewin)

- **Autokratické** (*autoritativní, dominantní vedení*)
 - ▣ Silné řízení, tresty, ignorování potřeb vychovávaných, determinace zkušeností úsudky a rozhodnutími vych., málo prostoru pro samostatnost a iniciativu
- **Slabé vedení** (*liberální vedení, výchova*)
 - ▣ Minimální řízení, absence vedení, kontroly
- **Sociálně integrační** (*integrativní, demokratické*)
- *Velká redukce; pozor na vymezení!!!*

Model dvou dimenzí (Eysenck)

- Dimenze emočního vztahu k dítěti
 - ▣ (láska, **kladný** postoj – nepřátelství, **záporný**, chladný, zavrhuující)
- Dimenze řízení
 - ▣ (autonomie, minimální řízení – přísná kontrola, maximální řízení)

*Pozn. * Původní Lewinovy typy*

Model devíti polí (Čáp)

Řízení	silné	střední	slabé	rozporné
Emoční vztah				
záporný	1. tradiční autokratická patriarchální		2. liberální s nezájmem o dítě	3. nejhorší; rozporné s negativním vztahem
záporněkladný	9. emočně rozporná výchova; jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný nebo s dítětem v koalici			
kladný				
extrémně kladný	4. přísná ale laskavá výchova	5. optim.; poroz.; přim. řízení	6. laskavá výchova bez pož. a hranic 7. kamarádský vztah dobrovolné dodrž. norem	8. rozporné řízení relativně vyvážené kladným emoc. vztahem

Roviny uvažování (Čáp)

- Chování v jednotlivé situaci
 - Zobecnění na interakci určitého druhu
 - Jednotlivé komponenty (*otec, matka, učitel...*)
 - Kombinování – komplexní charakteristika
 - Kombinací emoc. vztahu – rodina jako celek
 - Nejobecnější – zařazení do polí
-
- Způsob výchovy má širší (pedagogické, společensko-historické a filozofické) souvislosti

Dotazník - ukázka

Partner / partnerka			H ₁ výchov ₁ syna	já		
3	2	1		3	2	1
ano	zčásti	ne		ano	zčásti	ne
			1. Mám pravdu zejména co dělá.			
			2. Často mi vyčítám, že mi nezvaná.			
			3. Podobně určuji, jak má co dělat.			
			4. Nechávám jej dělat, co jej baví, i když by měl pomáhat při domáckých pracích.			
			5. Jechám s ním přátelsky.			
			6. Věřím mu i při, aby mi dal pokoj se svými problémy.			
			7. Chci vždy přesně vědět, co a jak dělá.			
			8. Věmi na to kontrolovuji splnění příkazů a obdržování zakázek.			
			9. Považuji za důležité vše, co jej zajímá a on má rád.			
			10. Často mi říká, že je nevděčný syn.			
			11. Očekávám, že vždy dokáže poslední.			
			12. Často se mi podává, že neuniknu a tak se vyhnu povinnosti nebo trestu.			
			13. Běhuvažně jeho názory a přání.			
			14. Říká mi často o některém dítěti nebo o jeho sourozenci, že je lepší než on.			
			15. Snážíme se rozhodvat za něj.			
			16. Často si může dělat, co chce.			
			17. Často se spolusnážíme a máme dobrý náladu.			
			18. Chováme se k němu spíše chladně.			
			19. Věmi často mi něco přikazuje a zakazuje.			
			20. Jsem ochotna (ochoten) se jej zastat, když něco namí nebo něco provede.			
			21. Když se mi něco nepovede, snažím se jej povzbudit a pomoci mu.			

Další souvislosti - např.:

- Deprivace a subdeprivace (*Matějček*)
- Attachement (*Bowlby*)
- Rodičovský postoj (+/-)
- Interakce s dítětem
- Základní důvěra ke světu (*Ericson*)
- Klima ve skupině
- Vztah k lidem